

Частина 1

ЙОРУНДГОРД

I

Після смерті Івара Молодшого Єслінга із Сушдбію 1306 року його садиба дісталася рідній доньці Рагнфрід і її чоловіку Лаврансу, сину Бйоргульфа. Доти вони жили в Лаврансовій садибі Скуг у Фоллу, що неподалік Осло, та згодом переїхали до Йорундгорда, садиби, розташованої високо на пагорбах у Солі.

Рід Лавранса в Норвегії називали «сини лагмана»¹. Він походив зі Швеції, а першим його представником тут був Лаврентіус, лагман в Естгеті, який викрав із Вретського монастиря сестру ярла² з Б'ельба, монахиню Бенгту, і втік з нею до Норвегії. Лаврентіус жив при дворі короля Гокона Старого, де його дуже поважали, і король ушанував підданого садибою Скуг. Однак, проживши в Норвегії вісім років, Лаврентіус помер від попесті, а його вдова, яку народ називав Королівною, вирушила додому, до Швеції, і помирилася зі своєю ріднею. Відтак вона вийшла заміж за кордоном, за багатія. Бенгта і Лаврентіус не мали дітей, тож садибу Скуг успадкував брат Лаврентіуса – Кетіль. Сином Кетіля був Бйоргульф, батько Лавранса.

Лавранс рано одружився. Йому було лише 28, коли він переїхав у Сіль, – на три роки молодший за дружину. У підлітко-

¹ Лагман – закономовець, знавець звичаєвого права, часто суддя у середньовічній Скандинавії.

² Ярл – вищий титул в ієрархії у середньовічній Скандинавії, що початково означав довірену особу короля, наділену владою.

вому віці він певний час перебував у лавах королівської дружини й дістав гарне виховання. Утім, після шлюбу осів у своїй садибі, адже його дружина, Рагнфрід, була дещо дивною і не могла знайти свого місця серед людей на півдні Норвегії. Коли ж у неї померло троє синів-немовлят, вона зовсім почала уникати людей. Мабуть, тому Лавранс і переїхав у долину Гюдбрандсдал, щоб біля дружини було більше рідних і знайомих. На момент переїзду в них залишилася лише одна маленька дитина – донька на ім'я Крістін.

Утім, і в Йорундгорді вони й далі жили окремо; здавалося, Рагнфрід було байдуже до рідні, тож бачилися вони не частіше піз необхідно. Частково це зумовлено тим, що Лавранс і Рагнфрід були побожними і богобоязливими людьми, часто ходили до церкви, давали притулок слугам Божим, людям, які подорожували у справах церкви, або паломникам, що йшли на північ до Нідароса¹, і неабияк шанували місцевого священника – найближчого сусіда, який жив у садибі Ромундгорд. Інші ж мешканці долини вважали, що служіння Богу й так дорого коштувало – десятина, різні пожертви тощо, тож без зайвої потреби тягнути додому священників і монахів годі.

Власників Йорундгорда поважали і любили, а надто Лавранса. Його знали як сильного і сміливого чоловіка, а також миролюбного і справедливого, передбачуваного і чемного. Він зазнав слави вправного хлібороба і мисливця, завзято полював на вовків, ведмедів та усіляких шкідливих тварин. За якихось кілька років зібрав багато землі, але постійно щедро допомагав здохльщикам і ніколи їх не кривдив.

Люди так рідко бачили Рагнфрід, що незабаром зовсім забули про неї. Спершу, коли вона повернулася в долину, багато

¹ Нідарос – найбільше місто Норвегії в Середньовіччі, центр паломництва. Нині – Трондгейм. У Нідароському соборі зберігали мощі святого Улава, а дорога до Нідароса проходила через долину Гюдбрандсдал.

хто дивувався, бо пам'ятав її до заміжжя вдома, у Сундбю. Рагнфрід ніколи не була красунею, та припаймні тоді завжди мала веселий і щасливий вигляд; тепер вона зміпилася і, здавалося, була старшою за свого чоловіка не на три, а на цілих десять років. Люди вважали, що Рагнфрід сприйняла надто близько до серця смерть дітей, бо їй загалом жилося краще, ніж більшості інших жінок, – у добробуті й щасті, та й із чоловіком вона, судячи з усього, ладнала добре. З іншими жінками Лавранс не водився, постійно радився з нею у всіх справах і ніколи не сказав їй жодного поганого слова, ні тверезий, ні п'яний. Рагнфрід до того ж була доволі молода, щоб народити ще дітей, лише була б на те Божа воля.

Господарям садиби бувало пелегко знаходити молодих робітників для служби в Йорундгорді через сувору вдачу господині, а також тому, що в домі надто строго дотримувалися всіх постів. Утім, людям жилося добре в садибі, де рідко лунало різке слово або докори, крім того, і Лавранс, і Рагнфрід завжди були прикладом для інших у будь-якій роботі. До того ж господар був по-своєму веселою людиною, інколи охочий потанцювати й навіть заводив пісню, коли молодь під час віглії танцювала на церковному пагорбі. Але все-таки на службу в Йорундгорд більше йшли люди літнього віку, їм там дуже подобалося, і вони жили в садибі тривалий час.

Одного разу, коли Крістін було сім років, батькові захотілося взяти дитину із собою в гори на сетер – вигін.

Надворі був ясний ранок, майже пів літа вже минуло. Крістін стояла на горіщі, де вони спали влітку. Вона бачила сонячні промені й чула, як батько перемовлявся з кимось на подвір'ї – від того їй було так радісно, що вона не могла встояти на місці, стрибала собі, доки мати її вбирала. Вона ніколи не була в горах, переїжджала лише через хребет дорогою на Воге – тоді родина їхала на гостину до батьків матері в Сундбю. Також Крістін ходила до найближчих лісів по ягоди – на них Рагнфрід настоювала вино. Мати готувала ще кислу суміш з брусниці та журавлини й намазувала її на хліб замість масла під час Великого посту.

Мати сховала під поношену синю шапку довге золотисте волосся Крістін, поцілувала доньку в щоку – і Крістін побігла впіз до батька. Лавранс уже сидів у сідлі; він підняв доньку на коня і посадив позаду – на плаці, що його склав як подушку. Крістін сіла і вхопилася за татів пояс. Можна було рушати, тож вони попрощалися з мамою, але Рагнфрід незабаром їх наздогнала, віддала Лаврансу плаці Крістін і попросила чоловіка уважно наглядати за дитиною.

Сонце сяяло, але вночі лило як з відра: вниз долиною збігали струмочки, а вздовж підніжжя гір повільно тягнувся туман. Утім, над хребтом височіли білі хмари, передвісники гарної погоди, і Лавранс та його люди говорили, що, певне, буде спекотно. Лавранс узяв із собою чотирьох слуг, добре озброєних, адже тоді в горах можна було зустріти багато дивних людей. Утім, навряд чи з ними могло щось трапитися – їх було багато, та й їхали вони недалеко. Крістін любила всіх цих слуг; троє з них були вже дещо старшими, але четвертий, Арне, син Гюрда з Фінсбреккена, був ще підлітком і найкращим другом дівчини. Він їхав одразу за конем Лавранса, бо погодився розповідати Крістін про все, що вони побачать.

Вони проїхали між будівлями садиби Ромундгорд і привіталися з отцем Ейріком. Він стояв на подвір'ї та сварився через вовну з донькою¹, яка дбала про його господарство: вчора вона повісила пофарбовану вовну сушитися й забула зняти її, тож доць усе зіпсував.

На пагорбі біля садиби священника височіла церква. Вона була невелика, але гарна, за нею добре доглядали й нещодавно просочили дьогтем. Перед хрестом біля брами цвинтаря Лавранс і його люди зняли шапки й схилили голови. Відтак батько повернувся в сідлі й разом із Крістін помахав Рагнфрід – її постать ще можна було розгледіти перед будинком. Мати у відповідь помахала хустиною.

¹ Християнство в Норвегії остаточно утвердилося у XI столітті, але celibat став обов'язковим для священників лише у 1270 році. Однак навіть потому цієї догми в Норвегії дотримувалися не строго, а особливо – далеко від великих міст.